

Bu sayımızda

**İkili diplom proqramı
çərçivəsində magistraturaya
qəbul aparılacaq**

→səh.2

**Buraxılmış dərslərin bərpa
olunması ilə bağlı variantlar
nəzərdən keçirilir**

→səh.3

**UNEC-də dərslər
distant keçirilir**

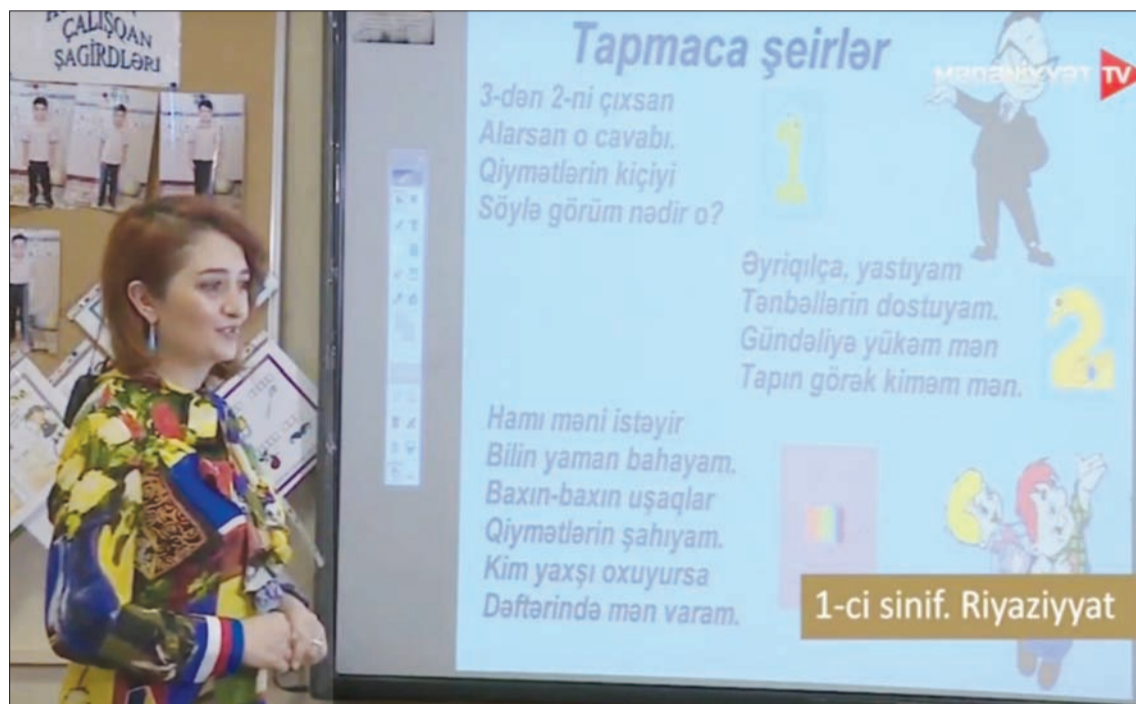
→səh.4

**Süni intellekt
innovasiyalar üçün
zəmin yaradır**

→səh.6

Şagirdlər üçün teledərslər

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şura COVID-19 koronavirus infeksiyası ilə bağlı yaranmış mövcud vəziyyəti və çıxış yollarını müzakirə edib

Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın ölkədə təhsil, təlim-tərbiyə prosesinin müvəqqəti dayandırılması ilə bağlı növbəti iclası keçirilib. İclasda şura üzvləri ilə yanaşı, Təhsil nazirinin müşaviri Elnur Məmmədov, Təhsil Nazirliyinin Təhsil Sisteminin İnforsiyalaşdırılması İdarəsinin rəisi Vüsal Xanlarov, KİV nümayəndələri iştirak edib.

İclası açıq elan edən Şuranın sədri, professor Şahlar Əsgərov ölkəmizdə COVID-19 koronavirus infeksiyasının yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə təhsil sahəsində qəbul edilmiş qərarlardan, təlim-tərbiyə prosesinin müvəqqəti dayandırılması məsələlərindən danışıb. Təhsil Nazirliyinin alternativ vasitələrdən istifadə edərək təlim prosesini elektron tədris resursları və "Mədəniyyət" kanalında gedən teledərslərlə aradan qaldırmaq təşəbbüsünü yüksək qiymətləndirib. Sonra şura üzvləri məsələyə münasibət bildiriblər.

**"12 dərs günü təlim prosesinə
bir o qədər də ciddi təsir etməz"**

Şuranın sədr müavini, təhsil eksperti Nadir İsmayılov məsələ ilə bağlı öz fikirlərini şura üzvləri ilə bölüşüb, bir sıra təkliflər irəli sürüb.

→Ardı səh.4

Dərsin müasirliyinin psixopedaqoji sirləri

İdrak proseslərinin həyata keçirilməsi insanın fikri əməliyyatlarının inkişaf səviyyəsindən asılıdır. Fikir verək, insanlar hər hansı bir problemlə situasiya ilə rastlaşanda fikri əməliyyatlardan istifadə edərək mühakimə yürüdürlər. Yaxşı mühakimə yürüdə bilmədikdə uğursuzluğa düçar olurlar, düz mühakimə yürüdükdə uğur qazanırlar.

Fikri əməliyyatlar insanlara empirik surətdə çoxdan məlumdur. Hələ qədim zamanlardan başlayaraq insanı fikri əməliyyatların inkişaf səviyyəsinə əsasən qiymətləndirmişlər. Bunun üçün Azərbaycan güzəran psixologiyasında "arpanı bölmək" misalından ağıl ölçməyin "tərəzi" kimi istifadə olunub. Güzəran psixologiyasında bu əməliyyatlar

"min dəfə ölç, bir dəfə biç" misalında öz əksini tapır. Elə bu günün özündə də belədir, bizim hər birimiz problemlə üzləşəndə, problemi həll etmək üçün: nəyisə nə iləşə müqayisə edirik, oxşar və fərqli cəhətləri götür-qoy edirik, nəticə çıxarıyıq və s. Bunlar fikri əməliyyatlar adlanır.

Bəs insanlar mühakimə yürütməyi harada öyrənməlidirlər? Maraqlı sualdır, deyilmi? Mühakimə yürütməyi insanlara valideynlər və müəllimlər öyrədə bilər. Bu bir aksiomadır ki, dünyagörüşü geniş olan valideynlər həmişə övladlarına mühakimə yürütməyi öyrətmişlər, indi də öyrədirlər. Lakin fəal/interaktiv təhsil konsepsiyaları "mühakimə yürütməyi öyrətməyi" dərsin əsas

vəzifələrindən biri kimi mənalandırır. Mühakimə yürütmək insanlarda fikri əməliyyatların inkişaf səviyyəsindən asılıdır.

İnsan fikri fəaliyyət prosesində (oxu: fikirləşəndə) müxtəlif fikri əməliyyatlardan (analiz, sintez, müqayisə, mücərrədləşmə, fərziyyə irəli sürmə, ümumiləşdirmə, konkretləşdirmə, təsnifat və s.) istifadə edir, başqa sözlə desək, insan nəyisə araşdıranda təfəkkürün gözəgörünməz daxili qanunauyğunluqları fikri əməliyyatlar vasitəsi ilə ifadə olunur.

Fikrimizə, fikri əməliyyatlar məsələsi müasir şəraitdə psixodidaktik axarda araşdırılmalıdır. Bu köklü məsələni təhlil edəndə isə zəruri surətdə

önəmli bir sualla rastlaşırıq: fikri əməliyyatları şagirdlərdə hansı yollarla formalaşdırmaq olar? Bu məsələ fəal/interaktiv təhsil konsepsiyaları baxımından başlıca elmi-metodik məsələdir.

Bu köklü elmi-metodik problemi həll etmək üçün şagirdlərin fikri fəaliyyətini formalaşdırmaqla bənzər tapşırıqlar hazırlamaq zərurəti meydana çıxır. Aparılmış fundamental tədqiqatlar nəticəsində bu istiqamətdə istər metodoloji, istərsə də metodiki müstəvidə artıq müəyyən maraqlı təcrübə də formalaşmış, əqli inkişafı intensivləşdirmək imkanı verən yeni tipli tapşırıqlar işləmiş və semantik tapşırıqlar adı ilə məktəblərdə tətbiq edilir.

→Ardı səh.5

Koronavirus təhsilə təsir göstərir

Koronavirus (COVID-19) infeksiyasının yayılmasının qarşısını almaq məqsədilə hökumətlər tərəfindən məktəblərin müvəqqəti və ya qeyri-müəyyən vaxta qədər bağlanması səbəbindən rekord sayda uşaq və gənc məktəbə getmir. Martın əvvəllərinə olan məlumata görə, 4 fərqli qitədəki 22 ölkədə məktəblərin bağlanması qərar verilib və ya artıq bağlanıb. YUNESKO ölkələrə inklüziv və distant təhsil məsələlərini həll etmək üçün dərhal dəstək göstərir.

On üç ölkədə məktəbəqədər və liseyde oxuyan, təxminən 290 milyon uşaq və gənci əhatə edən məktəblər bağlanıb. Digər 9 ölkə COVID-19-un yayılmasının qarşısını almaq və ya nəzarət etmək üçün məktəblərin bağlanmasını lokallaşdırıb. Həmin ölkələr məktəbləri bağlamaq qərarına gəlsələr, bu, daha 180 milyon uşaq və gəncin məktəbə getməməsi deməkdir.

COVID-19-un səbəb olduğu məktəblərin bağlanmasına cavab olaraq, YUNESKO təhsildə yaranan fasilələri məhdudlaşdırmaq üçün dünya ölkələrinə distant təhsil proqramlarından istifadəni tövsiyə edir.

→Ardı səh.4

İnformasiya, yoxsa diqqət?

Məlumat bolluğu
yaddaş probleminə səbəb olur

(Əvvəli ötən sayımızda)

Araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, istənilən sahədə çalışan mütəxəssis uzağı 11 dəqiqədən sonra üzərində işlədiyi işdən yayınır. Daha doğrusu, onu yayındıran amillərin təsiri ilə işini yarımçıq qoyur. Bu azmış kimi, onun yenidən işinin başına keçməsi üçün ən azı yarım saat tələb olunur. Məşğuliyyətindən yayınan əməkdaşla-

rın 40%-i isə həmin gün, ümumiyyətlə, işlərini bərpa etmir. Günümüzün reallığıdır, ona görə də təsəvvür etmək çətin deyil: ofis işçisi 6-dan 20-dək giriş parolunu əzbər bilmək məcburiyyətindədir. Bu, yeni nəslin nümayəndələri üçün nisbətən asan başa gəlir, axı onlar rəqəmsal dövrün yetirmələridirlər. Bəs yaşlı nəsil nə etsin? Həllini gözləyən problem və qayğı, bir tərəfdən də coxsaylı parollar...

Yüz dəfə oxumaqdansa,
bir dəfə görmək yaxşıdır

Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında NASA-nın diqqətini belə bir məsələ cəlb edir: olduqca məşğul və gərginlikdə olan astronautlara məlumatı necə çatdırmaq ki, onların diqqətini cəlb etsin? Əgər ötürülən informasiya cəlbedici olmasa, astronautlar ona diqqət yetirməyəcəklər. Böyük olsa, ümumiyyətlə, baxmayacaqlar və nəticədə milyonlarla dollar fəzada itib-batacaq. Yəni, informasiyanın xarakteri və ötürülmə vaxtı çox önəmlidir. Tezliklə araşdır-

maçılar gördülər ki, mətndən ibarət informasiyaya astronautlar fikir vermir, görüntülü məlumat isə o dərəcədə diqqəti cəlb edir.

Əgər bu nəticəni göylərdən yerə endirmiş olsaq, görərik ki, müasir insan hədsiz informasiya axımında, belə demək mümkündürsə, "başını itirib". İnternet bir tərəfdən, mobil rabitə digər. Sosial şəbəkələr aman vermir, televiziya və radio isə həmişəki kimi, öz işindədir. Bütün bunlar onu göstərir ki, dövrümüzün əsas problemi informasiya yox, diqqətdir.

→Ardı səh.6

İqtisadi inkişafa töhfə

Qlobal bazarda universitetlər
arasında rəqabət güclənir

Səh.8

Alternativ qeydiyyat mərkəzləri fəaliyyətə başlayıb

2020-2021-ci dərs ilində ümumi təhsil müəssisələrinin birinci siniflərinə elektron qeydiyyat zamanı çətinlik çəkən valideynlər üçün Alternativ qeydiyyat mərkəzləri fəaliyyətə başlayıb.

Bakı şəhəri üzrə Alternativ qeydiyyat mərkəzləri Xəzər rayonu üzrə Mərdəcan bələdiyyəsi, Gəncilər evi, Buzovna qəsəbə icra nümayəndəliyi, Zira və Binə bələdiyyələri, Xətai və Nizami rayonları üzrə Təlim Dəstək Mərkəzi, Nərimanov rayonu üzrə Təhsil İnstitutunun Təlim Texnologiyaları Mərkəzi, Binəqədi və Nəsimi rayonları üzrə Təhsil İşçilərinin Peşəkar İnkişafı Mərkəzi, Suraxanı rayonu üzrə Hövsan, Qaraxuxur və Bülbül bələdiyyələri, Qaradağ rayonu üzrə Qobustan, Müşfiqabad, Lökbatan, Sahil və Ələt bələdiyyələri, Səbail və Yasamal rayonları üzrə Gəncilər evi, Səbail və Yasamal rayonları üzrə Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin Qəbul otağı, Pirallahı rayonu üzrə isə Gəncilər evində təşkil edilib. Vətəndaşlar Bakı şəhəri üzrə təşkil edilmiş həmin mərkəzlərə həftənin I-V günləri saat 10:00-dan 16:00-a qədər yaxınlaşa bilərlər.

Digər bölgələr üzrə isə Alternativ qeydiyyat mərkəzləri müvafiq rayon (şəhər) təhsil şöələrində (idarələri) təşkil olunub. Vətəndaşlar həmin mərkəzlərə həftənin I-V günləri saat 09:00-dan 18:00-a qədər müraciət edə bilərlər.

Qeyd edək ki, 2020-2021-ci dərs ilində ölkənin bütün ümumi təhsil müəssisələrinin I siniflərinə şagird qəbulu www.mektebeqebul.edu.az sistemi vasitəsilə elektron qaydada həyata keçirilib.

- Azərbaycan əhalisinin mütləq əksəriyyəti gənclərdir və Azərbaycanda demografik mənzərə çox müsbətdir. Ona görə gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili, onların fəal işə cəlb edilməsi, - misal üçün, könüllülər hərəkatı çərçivəsində, - vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi istiqamətində əlbəttə ki, qanunvericilikdə addımlar atılmalıdır. ...O ki qaldı, gənc nəsəl, yenə də deyirəm, bizim gənc nəslimiz vətənpərvərdir, Vətənə bağlıdır, milli köklərə bağlıdır, elə də olmalıdır. Bizim gənclər, mən bunu dəfələrlə demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, milli ruhda tərbiyə almalıdırlar.
- Əlbəttə ki, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı olan bütün təşkilatlarda biz fəal olmalıyıq, hücum diplomatiyası aparmalıyıq, çünki haqq-ədalət bizim tərəfimizdədir.
- Bununla bərabər, biz Azərbaycanı müasir, dünyəvi dövlət kimi gücləndirməliyik. Dünyəvilik prinsipləri daha geniş bərqərar olmalıdır. Radikalizmə qarşı mübarizə daha geniş aparılmalıdır.
- Bu seçkilər bir daha göstərdi ki, bu gün Azərbaycan iqtidarı tərəfindən aparılan siyasi kursa alternativ yoxdur. Bunun da çox sadə səbəbləri var. Son illər ərzində ölkəmizdə müşahidə olunan inkişaf, əlbəttə ki, insanları inandırır. Azərbaycan xalqı əmin-amanlıq, sabitlik, təhlükəsizlik şəraitində yaşayır.
- Bu gün biz müstəqil ölkə kimi yaşayırıq, müstəqil siyasət aparırıq, heç kimin işinə qarışmırıq, heç kimə də imkan vermirik ki, bizim işimizə qarışsın. Əminəm ki, biz bundan sonra da bu müstəqillik və inkişaf yolu ilə gedəcəyik.

Prezident İlham Əliyevin martın 10-da keçirilən altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin ilk iclasındakı nitqindən

C.V.Məmmədovun Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru vəzifəsindən azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram:**

Ceyhun Valeh oğlu Məmmədov Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru vəzifəsindən azad edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 mart 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin yanında operativ qərarğahın MƏLUMATI

Koronavirus (COVID - 19) infeksiyasının Azərbaycan ərazisində yarada biləcəyi təhlükənin qarşısının alınması məqsədilə təxirə-salmıq tədbirlər davam etdirilir.

Nazirlər Kabinetinin Sərəncamına əsasən yoluxma hallarının qarşısının alınması və ölkə ərazisində yerləşən bütün təhsil müəssisələrində tibbi-profilaktik, dezinfeksiyaedici və digər qabaqcıl tədbirlərin davam etdirilməsi məqsədilə 2020-ci ilin mart ayının 10-dan 20-dək (ilk tədris günü mart ayının 27-si müəyyən edilir) bütün təhsil müəssisələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesi dayandırılır və bununla bağlı bütün tədbirlər təxirə salınır.

Təhsil Nazirliyinin Mətbuat xidmətinin MƏLUMATI

Məlum olduğu kimi, Nazirlər Kabinetinin Sərəncamına əsasən, yoluxma hallarının qarşısının alınması və ölkə ərazisində yerləşən bütün təhsil müəssisələrində tibbi-profilaktik, dezinfeksiyaedici və digər qabaqcıl tədbirlərin davam etdirilməsi məqsədilə 2020-ci ilin mart ayının 10-dan 20-dək (ilk tədris günü mart ayının 27-si müəyyən edilir) bütün təhsil müəssisələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesi dayandırılır və bununla bağlı bütün tədbirlər təxirə salınır.

Bu sərəncamın icrası məqsədilə Təhsil Nazirliyi bütün rayon (şəhər) təhsil şöbələrinə (idarələrinə), ali təhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə, peşə təhsili müəssisələrinə, məktəbdənkənar təhsil müəssisələrinə və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan ümumi təhsil müəssisələrinə müvafiq tədbirlərin görülməsini davam etdirilməsini tapşırıb.

İkili diplom proqramı çərçivəsində magistraturaya qəbul aparılacaq

ADA Universiteti və BP arasında müqavilə imzalanıb

Martın 12-də ADA Universiteti və ABŞ-ın Corc Vaşinqton Universiteti arasında kompüter elmləri üzrə magistratura səviyyəsində beynəlxalq ikili diplom proqramının BP şirkəti tərəfindən qismən maliyyələşdirilməsi üzrə sazişin imzalanma mərasimi keçirilib.

Mərasimdə Təhsil naziri Ceyhun Bayramov, ADA Universitetinin rektoru Hafiz Paşayev, ABŞ-ın ölkəmizdəki səfiri Örl Litzenberqer, BP-nin Azərbaycan-Türkiyə-Gürcüstan üzrə regional prezidenti Qəri Cons və digər qonaqlar iştirak ediblər.

İkili diplom proqramının ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliyi artırılması üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində maliyyələşdirilməsi və həyata keçirilməsi planlaşdırılır. İkili diplom proqramı kompüter elmləri və verilənlərin təhlili üzrə mütəxəssislərin hazırlanmasını nəzərdə tutur.

Corc Vaşinqton Universitetinin tədris planı əsasında bu universitetin professorları tərəfindən həyata keçiriləcək proqramın məzunları

kompyuter elmləri və verilənlərin təhlili sahəsində bilik və bacarıqlara yiyələnəcəklər. Proqram çərçivəsində 2020-2021-ci tədris ilindən etibarən ADA Universitetində magistratura səviyyəsinə qəbul aparılacaq. Magistratura səviyyəsində təhsilin 5 semestrinin 3-ü Ba-

kıda, 2 semestri isə Vaşinqtonda təşkil ediləcək. Proqram üçün tələbələrini seçimi Corc Vaşinqton Universiteti tərəfindən həyata keçiriləcək. Sonda məzunlara həm ADA Universitetinin, həm də Corc Vaşinqton Universitetinin diplomları veriləcək.

Sözündən beynəlxalq ikili diplom proqramı "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliyi artırılması üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində ümumilikdə dövlət tərəfindən, qismən isə BP tərəfindən maliyyələşdiriləcək.

IV grant müsabiqəsi üzrə layihələrin qəbulu davam edir

Təhsil Nazirliyi tərəfindən elan edilmiş "Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə IV grant müsabiqəsi" üzrə layihələrin qəbulu 31 mart saat 18:00-dək davam edəcək.

Müsabiqəyə təqdim edilən layihələrin əvvəllər təqdim edilməyən orijinal ideyaya əsas-

lanması, inkişaf yönümlü və innovativ xarakterli olması əsas şərtlərdəndir. Layihələrin seçiminin şəffaf aparılması məqsədilə müsabiqəyə təqdim edilən bütün layihələr Təhsil Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş ekspertlər tərəfindən eyni formada yoxlanılır.

Nəzərinizə çatdırırıq ki, müsabiqəyə müraciət edən şəxslər (layihə müəllifləri) üçün Təhsil Nazirliyi və Təhsil İnstitutu tərəfindən təlim keçirilir. Hazırda həyata keçirilən təlimlər fərdi şəxslərin öz təşəbbüsüdür və Təhsil Nazirliyi bu məsələdə məsuliyyət daşmır.

← Əvvəli səh.1

Niyazi RƏHİMOV

Şagirdlərin sağlamlığının hər şeydən öndə olduğunu deyən Nadir İsrailov proqram materiallarının birləşdirilərə keçirilməsi təklifini irəli sürüb: "Düşünürəm ki, 12 dərş günü təlim prosesinə bir o qədər də ciddi təsir etməz. Lakin buna baxmayaraq proqram materiallarının birləşdirilərə keçirilməsini məqbul hesab edirəm. Bundan başqa, fakültativ məşğələ və dəməklərdən istifadə etməklə də keçirilməyən dərşləri kompensasiya etmə mümkünüdür".

"Təhsil Nazirliyinin yaranmış vəziyyətdə ən optimal variantlardan istifadə etdiyini düşünürəm"

Şuranın digər üzvü, Milli Məclisin deputatı Etibar Əliyev də mövcud durumla bağlı öz fikirlərini bildirib. Dünyanı bürüyən bu virusdan qorunmağın ən vacib məsələ olduğunu deyən E.Əliyev şagirdlərin sağlamlığının hər şeydən üstün olduğunu diqqətə çatdırıb. Şagirdlərin elektron dərşliklərdən istifadə etməsinin ən doğru qərar olduğunu, bu istiqamətdə Təhsil Nazirliyi tərəfindən aparılan operativ tədbirləri təqdirəlayiq hal kimi qiymətləndirib: "Bir neçə il bundan öncədən Təhsil Nazirliyi tərəfindən elektron dərşlik bazası yaradılıb. Bundan başqa, e-dərşlik portalı, videodərşlər də mövcuddur ki, burada mövzular çox aydın şəkildə izah olunur. Şagirdlər portaldan istifadə etməklə mövzulara interaktiv üsullarla da öyrənmə bilərlər. Burada şəkilli oyunlarla, digər vasitələrlə dərşlər aydın şəkildə izah olunur. "Mədəniyyət" kanalında aparılan teledərşlər isə internetə çıxışı olmayan şagirdlər üçün bir pəncərə açıq. Məncə, burada şagirdlərin və valideynlərin üzünə də böyük məsuliyyət düşür. Təhsil Nazirliyinin yaranmış vəziyyətdə ən optimal variantlardan istifadə etdiyini düşünürəm".

"Aşağı siniflərdə dərşlərin kompensasiya edilməsi zamanla öz yerini tapacaq"

Şuranın məsul katibi, Azərbaycan Gənc Alim, Aspirant və Magistrlər Cəmiyyətinin sədri, fəlsəfə doktoru İlqar Orucov da məsələ ilə bağlı fikir bildirib və təkliflərini irəli sürüb. O, panika və ajiotaj yaradılmadan mövcud vəziyyətdən çıxış yollarının axtarıldığını, Təhsil Nazirliyinin bu istiqamətdə ciddi addımlar atdığını deyib: "Mən də düşünürəm ki, sağlamlıq hər şeydən vacibdir. Burada xüsusi diqqət yetirməli olduğumuz məsələ abiturientlərlə bağlıdır. Aşağı siniflərdə dərşlərin kompensasiya edilməsi zamanla öz yerini tapacaq. Lakin abiturientlərlə bağlı elə qərarlar verilməlidir ki, onlar bu məsələdə zərər görməsin". Təhsil ictimaiyyətinin mövcud durumda daha diqqətli olmasını, rəsmi məlumatlara istinad etmələrinin daha doğru olduğunu da deyən məsul katib hazırkı durumla bağlı bir sıra təkliflər irəli sürüb.

"Bu vasitələrlə mövcud vəziyyəti idarə etmək mümkündür"

Şuranın digər üzvü Ülviyyə Mikayılova ali təhsil müəssisələrində mövcud durumla bağlı fikirlərini bildirib. O, ali təhsil müəssisəsində çalışan bir şəxs kimi hazırda tələbələrə elektron poçt vasitəsilə mühazirələrin mətnlərinin göndərildiyini, beləliklə də tələbələrə istiqamətləndirildiklərini vurğulayıb: "Tədris proqramlarının mənimsənilməsi, tələbələrin geridə qalmaması üçün ən optimal variant mühazirələri və mövzuları tələbələrə elektron poçt vasitəsilə göndərməkdir. Düşünürəm ki, bu vasitələrlə mövcud vəziyyəti idarə etmək mümkündür".

"Nazirlik məsələni ciddi şəkildə nəzarətdə saxlayır"

Təhsil nazirinin müşaviri Elnur Məmmədov bildirib ki, Nazirlər Kabinetinin 30 yanvar 2020-ci il tarix-

Şagirdlər üçün teledərşlər

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şura COVID-19 koronavirus infeksiyası ilə bağlı yaranmış mövcud vəziyyəti və çıxış yollarını müzakirə edib

li müvafiq qərarına əsasən təhsil müəssisələrində yaranmış vəziyyətlə bağlı tədbirlər həyata keçirilir, dezinfeksiya işləri aparılır. Məsələ ilə bağlı Təhsil Nazirliyinin özündə də operativ qərargah yaradılıb. Hazırda verilən qərarlara görə, 12 tədris günü müddətində dərşlərin təxirə salındığını deyən nazir müşaviri şagirdlərin tədris proqramlarından geri qalmaması məqsədilə bir sıra tədbirlər görüldüyünü, "Mədəniyyət" kanalı vasitəsilə teledərşlərə start verildiyini diqqətə çatdırıb. Elnur Məmmədov onu da qeyd edib ki, nazirlik məsələni ciddi şəkildə nəzarətdə saxlayır. Təhsil ictimaiyyətinə dezinformasiyalara inanmamağı və yalnız nazirlik tərəfindən verilən rəsmi informasiyalara istinad olunması tövsiyə edilib.

Nazirliyin e-dərşlik.edu.az portalında 232 dərşlik, video.edu.az portalında isə 1621 dərş mövcuddur

Təhsil Nazirliyinin Təhsil Sistemini İnformasiyalaşdırılması İdarəsinin rəisi Vüsal Xanlarov elektron tədris resursları haqqında şura üzvlərinə ətraflı məlumat verib. Bildirilib ki, elektron tədris resursları məhz bu kimi hallarda öz əhəmiyyətini daha da artırır. Vüsal Xanlarov onu da qeyd edib ki, bir neçə il ərzində nazirlik IT sistemlərinin təhsil sahəsində tətbiqi baxımında müxtəlif istiqamətlərdə işlər görüb: "Bura məzmunla bağlı iki əsas resurslar da daxildir. Bunlardan biri elektron dərşlik portalıdır. Hazırda portaldan 232 dərşlik elektronlaşdırılıb və həmin portaldan yerləşdirilib. Digər ən böyük resurs isə video.edu.az portalıdır. Biz son bir il ərzində həmin portalı kifayət qədər zənginləşdirmişik. Hazırda həmin portaldan 1621 dərş mövcuddur. Onu da qeyd edim ki, şagirdlər bu vasitələrdən istifadə etməklə yanaşı, həmçinin öz biliklərini də yoxlaya bilərlər. Portal buna da imkan yaradır".

Şuranın iclasında üzvlərdən Mirzə Cəfərzadə, Mais Əliyev, Elmina Kazımzadə və KİV nümayəndələri də bir sıra təkliflər irəli çıxıblar.

İclasın sonunda Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın ölkədə təhsil, təlim-tərbiyə prosesinin müvəqqəti dayandırılması ilə bağlı təhsil prosesi iştirakçılara müraziəti səsləndirilib. Müraziətdə deyilir:

"Ölkəmizdə COVID-19 koronavirus infeksiyasının yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə təhsil sahəsində qəbul edilmiş qərarla bağlı KİV-lərdə, sosial mediada heç bir obyektiv əsasə söykənməyən və insanlar arasında çəşqinliq yaradan dezinformasiya xarakterli məlumatların yayılması hallarına yol verilir. Yaranmış vəziyyətlə əlaqədar olaraq İctimai Şura məsələni müzakirə etmiş və bununla bağlı bəzi məqamları vətəndaşların diqqətinə çatdırmağı zəruri hesab etmişdir:

İctimai Şura təhsil prosesi iştirakçılarının sağlamlıqlarının daha önəmli olduğunu əsas götürərək təhsil müəssisələrində tibbi-profilaktik və dezinfeksiyaedici tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar təlim-tədris prosesində yaranmış fasilənin cari ilin mart ayının 27-dək təxirə salınmasını mövcud duruma adekvat qərar kimi qiymətləndirir.

İctimai Şura təhsil ictimaiyyətini hazırkı vəziyyətdə çəşqinliq yaratmağa, əhalini gərgin psixoloji duruma gətirib çıxaran qeyri-peşəkar yanaşmalara və qeyri-rəsmi məlumatlara inanmamağa, onları yaymamağa, yalnız Nazirlər Kabinetinin, Təhsil Nazirliyinin, digər aidiyyəti dövlət orqanlarının və qurumlarının yaydığı rəsmi məlumatlara istinad etməyə çağırır.

Təhsil müəssisələrinin müvəqqəti olaraq bağlanması ilə təlim-tədris prosesində yaranmış geriliyin aradan qaldırılması üçün Təhsil Nazirliyinin müvafiq ehtiyat variantları mövcuddur və bunun bir nümunəsi olaraq 10 mart 2020-ci il tarixindən başlayaraq "Mədəniyyət" kanalında tele-dərşlərə start verilmişdir.

Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargahdan verilən məlumata görə, ölkəmizdə vəziyyət ciddi nəzarətdədir və aidiyyəti qurumlar virus təhlükəsinin genişlənməməsi üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirirlər. Buna baxmayaraq İctimai Şura valideynləri yaranmış vəziyyətlə bağlı daha məsuliyyətli olmağa, uşaqlarına daha çox zaman ayırmağa, onları insanların çox olduğu kütləvi yerlərə buraxmamağa, şəxsi gigiyena qaydalarına ciddi əməl etmələrinə çağırır".

Koronavirus təhsilə təsir göstərir

← Əvvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Aşağıda məktəblərə və müəllimlərə şagirdlərin öyrənməsini asanlaşdıran, sosial qayğı və qarşılıqlı əlaqəni təmin edəcək açıq təhsil təbiiqləri və platformaların siyahısı verilib.

Açıq təhsil proqramları və platformaları:

- Canlı yayımlanan dərşləri dəstəkləmək üçün təbiiqlər və platformalar;
- Canlı onlayn dərşlər vasitəsilə müəllimlər dərşləri evdən və ya iş yerindən yayımlaya bilərlər;
- Skype, Zoom və Hangouts Meet daxil bir neçə dil həlləri mövcuddur.
- Videodərşlər, MOOCs və asinxron dərşlərin istehsalını dəstəkləmək üçün proqramlar.

Asinxron təlim tələbələrə öz sürət templərində onlayn kurslar keçməyə imkan verir. Müəllimlər istənilən vaxt ölçətan ola biləcək materiallar, mühazirələr, testlər, videolar və tapşırıqlar təqdim edirlər.

Müəllimlərin onlayn dərşləri, təlim materialları və tələbələrin uzaqdan öyrənməsini idarə etməyə kömək edəcək platformalar, tədris kurslarının idarə edilməsi sistemləri məktəblərin bağlanması dövründə formal təlimin davamlılığını təmin etməkdə müəllimlərə bir vasitə kimi xidmət edir:

- Alison** - aparıcı mütəxəssislərdən pulsuz onlayn kurslar.
- Babel** - dil öyrənmək üçün təbiiqdır.
- BRCK** - təlim imkanlarını təmin etmək üçün avadanlıq, proqram təminatı və əlaqə vasitəlidir.
- BYJU'S** - müxtəlif siniflər və öyrənmə

səviyyələrinə uyğunlaşdırılmış daha böyük məzmun depoları olan təlim proqramı.

Cell-Ed - müstəqil variantları olan bacarıqlara əsaslanan öyrənmə platforması sayılan şagirdlərə yönəlməmiş ilk mobilidir.

Coursera - tanınmış universitet və şirkətlərin müəllimləri tərəfindən keçirilən onlayn kurslar.

Duolingo - pulsuz dil öyrənmə proqramıdır.

EdX - dünyanın aparıcı təhsil müəssisələrindən pulsuz onlayn kurslara giriş.

EkStep - savadlılıq və hesablamə sahəsində təlim resurslarının toplanması ilə açıq təlim platformasıdır.

Eneza Education - əsas funksional telefonlar üçün yenidən işlənmiş və təlim materialları təklif edir.

Funzi - böyük qruplar üçün təlim və öyrənməni dəstəkləyən mobil təlim xidmətidir.

Global Digital Library - bütün dünyada kiçik siniflər arasında savadlılıq yayılmasına kömək edir, rəqəmsal kitablar və digər oxuma materialları bir neçə dildə mövcuddur.

Google Classroom - siniflərdə dərşlərə uzaqdan qoşulmağa, ünsiyyət qurmağa və müəşəkkil olmağa kömək edir.

KaioS - əsas mobil telefonlar üçün

smartfon imkanlarını təmin edən açıq əməliyyat sistemidir və öyrənmə imkanları üçün portalların açılmasına kömək edir.

Khan Academy - pulsuz onlayn kurslar, dərşlər və təcrübə.

KitKit School - erkən ibtidai təhsil vasitəsilə erkən uşaqlığı əhatə edən hərtərəfli təlim proqramıdır.

Kolibri - ümumi təhsil üçün onlayn təbiiqdır.

Mindspark - tələbələrin riyaziyyatı öyrənmələrinə və bu sahədə təcrübə keçmələrinə kömək edən bir adaptiv onlayn sistemdir.

Moodle - cəmiyyət tərəfindən idarə olunan və qlobal dəstəklənən açıq təlim platformasıdır.

One Billion - Bir milyard uşaq üçün oxu, yazı və hesablaməni öyrənməyi təmin etmək üçün nəzərdə tutulub.

Rumie - dünyada kifayət qədər xidmət olunmayan icmalar üçün davamlı öyrənməni təmin edən pulsuz rəqəmsal təhsil aləti və məzmunudur.

StoryWeaver - uşaqlar üçün çoxdillli hekayələrin rəqəmsal bazasıdır.

University of the People - bütün dünyada ali təhsilin daha geniş əhatəliliyinə nail olmaq məqsədilə pulsuz onlayn universitet təlimi keçmək üçün ABŞ-da akkreditə olunmuş qeyri-kommersiya platformasıdır.

Ustad Mobile - offline rejimində təhsil məzmununa daxil olmaq və bölüşmək.

Worldreader - mobil cihazlar vasitəsilə böyük rəqəmsal bir kitabxanaya pulsuz girişi təmin edir.

YouTube - təlim videolarının ən böyük deposu.

YUNESKO təhsilin tempini qorumaq və ailələrin maddi vəziyyətindən asılı olmayaraq, bütün uşaqların təhsil hüququnu təmin etmək üçün məsafədən tədris proqramlarından daha geniş istifadə etməyə çağırır. Məsələn, Çində hökumət qısa müddət ərzində 170 milyon şagirdin iştirak etdiyi milli onlayn təlim platformasını işə salıb.

UNEC-də dərşlər distant keçirilir

Koronavirusla bağlı zəruri tədbirlərin görülməsilə əlaqədar dərşlərin müvəqqəti dayandırıldığını nəzərə alaraq, təhsilin davamlılığını təmin edilməsi məqsədilə martın 12-dən UNEC-də bütün dərşlər distant formada təşkil edilib.

Tətbiq edilən distant təhsil əyani təhsilin alternativini kimi düşünülüb. Distant təhsilə istənilən məkəndən mobil telefon və internetlə qoşulmaq mümkündür. UNEC Ekstərdə distant formada təşkil edilən dərşlər müvafiq proqramla nəzərdə tutulan dərşləri əvəz edəcək. Sistemə qoşulan tələbə avtomatik olaraq elektron jurnalda "iştirak edir" kimi qeydiyyatı alınacaq. Hər bir tələbə müəllimə distant dərş zamanı sual vermək imkanına malikdir.

Müəllimin distant formada keçdiyi mühazirə avtomatik olaraq videoarxivləşdiriləcək və hər bir tələbə həmin mühazirəni dərşdən sonra da dinləyə və görə biləcək. Dərş cədvəli və bununla bağlı ətraflı məlumat tələbələrin şəxsi kabinetlərinə göndəriləcək.

Distant təhsil müddətində Qaynar xətt (1846) və Call center (1846-1-1501; 1846-1-1502) gücləndirilmiş iş rejimində fəaliyyət göstərəcək. Yarana biləcək suallar UNEC Distant Facebook ([facebook.com/uncedistant](https://www.facebook.com/uncedistant)) və www.facebook.com/uncedistant sahifəsi üzərindən və extern@unec.edu.az e-ünvanından operativ cavablandırılacaq.

Distant tədris müddəti Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi dövrü (2020-ci ilin mart ayının 10-dan 20-dək) əhatə edəcək.

Xatırladaq ki, Nazirlər Kabinetinin sərəncamına əsasən, yoluxma hallarının qarşısının alınması və ölkə ərazisində yerləşən bütün təhsil müəssisələrində tibbi-profilaktik, dezinfeksiyaedici və digər qabaqlayıcı tədbirlərin davam etdirilməsi məqsədilə 2020-ci ilin mart ayının 10-dan 20-dək (ilk tədris günü mart ayının 27-si müəyyən edilir) bütün təhsil müəssisələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesi dayandırılıb və bununla bağlı bütün tədbirlər təxirə salınıb.

Bank ödənişlərini artıq "ağıllı" üzük həyata keçirəcək

Samirə KƏRİMOVA

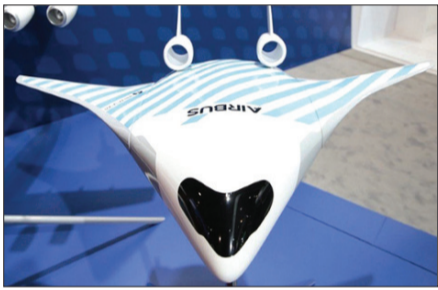

Bu günlərdə Bakıda keçirilən "Visa Cashless Forum"da Azərbaycan Beynəlxalq Bankı "Ring Pay" adlı "ağıllı" ödəniş üzükünü təqdim edib. "Ağıllı" üzük nağdsız ödənişləri təmamsız qaydada həyata keçirməyə imkan verir.

"Ring Pay" adı plastik bank kartının bir çox funksiyalarını yerinə yetirir. Belə ki, VISA kartları ilə təmamsız ödəniş aparmağın mümkün olduğu əksər yerlərdə bu üzüklərdən istifadə edib ödənişləri qısa zamanda həyata keçirmək mümkündür. Ödəniş aparandan zaman üzüyün üst hissəsini POS terminala yaxınlaşdırmaq kifayətdir. Ödəniş əməliyyatı cəmi 1-2 saniyə ərzində başa çatır. Üzük su keçirmədiyindən onu ağır zərbələrdən, kimyəvi maddələrin təsirindən qorumaqla həmişə barmaqda gəzdirə bilərsiniz.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankının verdiyi məlumatlara görə, "Ring Pay"ı yaxın günlərdə şəxsiyyət vəsiqəsi ilə Azərbaycan Beynəlxalq Bankının istənilən filial və ya şöbəsindən əldə etmək mümkündür.

"Gələcəyin təyyarəsi" təqdim olub

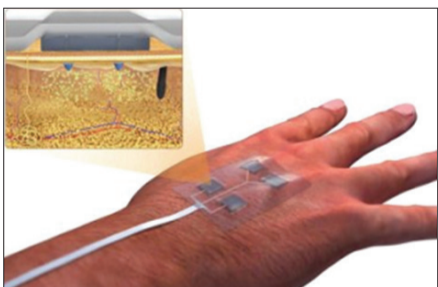

"Airbus" şirkəti Sinqapurda yerləşən aviasalonda "gələcəyin təyyarəsi"nin yeni modelini təqdim edib. "Maveric" adlandırılan model yanacaq istehlakını və atmosferə düşən karbon tullantılarını əhəmiyyətli dərəcədə azaltmağa yardım edəcək. Bu problemi iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizə çərçivəsində bütün nəhəng aviaşirkətlər həll etməyə çalışırlar.

www.belta.by saytının məlumatında bildirilir ki, "Airbus" konstruktörleri korpus və qanadların vahid hamar formaya uyğunlaşdırılması yolu ilə uçuş zamanı müqaviməti minimuma endirməyi nəzərdə tutublar ki, bu da yanacaq sərfiyyatını 20 faiz azaltmağa kömək edəcək. Lakin hələ ki, iki məqam qaranlıq qalır: təyyarədə pəncərələr olacaqmı (nümayiş etdirilən modeldə pəncərələr yoxdur) və səmişin kresloları necə yerləşdiriləcək?

2019-cu ilin iyun ayında yeni modelin uçuş sınaqları Fransada uğurla həyata keçirilib və 2020-ci ilin ortalarına qədər Tuluza şəhəri yaxınlığında yerləşən təlim meydanında davam etdiriləcək.

Xroniki yaraları "ağıllı" sarğı müalicə edəcək

ABŞ mühəndisləri xroniki yaraların müalicəsini sürətləndirə bilən, simsiz "ağıllı" sarğı hazırlayıblar. "Ağıllı" sarğı 3D printerdə çap edilmiş miniatür iynələr ilə təchiz olunub.

Diabetik xora, cərrahi yara, yanq nəticəsində yaranmış yaralar və həmçinin yataq xoraları da daxil olmaqla xroniki yaraların müalicəsi əsasən çox müəkkəb olur. 1994-cü ildə Lazarus tərəfindən verilən tərifə əsasən sağalmayan və ya müalicəyə cavab verməyən yaralara xroniki yaralar deyilir.

Konnektikut Universiteti, Nebraska-Linkoln Universiteti və Harvard Tibb Məktəbinin alimləri tərəfindən hazırlanan "ağıllı" sarğı pasientlərin bandajı tez-tez dəyişdirmək ehtiyacını aradan qaldırır. Qurğudakı iynələr xəstənin incitmədən və iltihaba səbəb olmadan yarının daha dərin qatlarına nüfuz edə bilir.

www.nanonewsnet.ru saytının məlumatına əsasən, miniatür iynələrin köməyi ilə "ağıllı" sarğı dərmanın dozasını tənzimləyir.

Qeyd olunur ki, qurğu əvvəlcə hüceyrələrdə, sonra diabet xəstəliyi olan siçanlarda sınaqdan keçirilib. "Ağıllı" sarğı sayəsində bu siçanlarda yaraların tam sağalması müşahidə olunub.

II məqalə

← Əvvəlki səh.1

Təqdirəlayiqdir ki, bu gün şagirdlərdə fikri əməliyyatların formalaşması istiqamətində bu faydalı təcrübədən getdikcə daha geniş istifadə olunur.

Yeni tipli tapşırıqların başlıca xüsusiyyəti nədən ibarətdir? Şagird bu tipli tapşırıqları həll etdiyi zaman fikri əməliyyatları öz-özünə, bilavasitə tapşırığın yerinə yetirilməsi prosesində mənimsəyir, onun təfəkkürünün və təxəyyülünün inkişafı üçün geniş imkanlar açılır.

Müasir dərslər və fikirləşmə fenomeni

Yeni tipli tapşırıqlar mücərrəddən konkretə yüksəlmə yolu üzərində qurulur və qarşıya qoyulan problemin həlli şagirdlərdən fikirləşməyi tələb edir. Təfəkkür də öz qeyri-adi möcüzələrini bu müstəvidə göstərir. Ortaya həm nəzəri, həm də praktik əhəmiyyət kəsb edən bir sual çıxır: - Görəsən bütün şagirdlər fikirləşə bilirlər? Bu sual bu gün məktəbimizin "Axilles dabanına" çevrilmişdir və öz həlli ilə məktəbimizi uğurlu müstəviyə qaldıra bilər... Görəsən həmin am çox gözləməliyəkdir?

Problemlə üzvləşən şagirdlərin nə üçün fikirləşə bilməməsinin səbəbləri çoxdur. Biz diqqəti onun ancaq bir səbəbinə cəlb etmək istərdik: - ənənəvi məktəb şagirdlərə fikirləşməyi öyrətmirdi. Bu gün də dərslər ənənəvi üsullarla tədris edən müəllimlər onlara fikirləşməyi öyrətmirlər. Bəs şagirdlərə fikirləşməyi necə öyrətmək olar?

Uşaqlar adətən onları maraqlandıran problemlə rastlaşanda bir qayda olaraq fikirləşməyə, mühakimə yürütməyə, fikrində nəyisə götür-qoy etməyə başlayırlar və bu zaman uşaq təfəkkürü, necə deyirlər, öz-özünə pərvazlanır... Məsələnin qoyuluşuna diqqət edin: - uşaqlar onları maraqlandıran problemlə rastlaşanda... fikirləşməyə, mühakimə yürütməyə, fikrində nəyisə götür-qoy etməyə başlayırlar. Bəs rastlaşmayanlarda? Bəs sual uşağı maraqlandırmıyanda? Ənənəvi dərslərdə qoyulan problemlərin şagirdləri maraqlandırmasına diqqət edilmirdi. Ona görə də ənənəvi dərslərdə şagirdlərin fikirləşməyi üçün imkanları məhduf idi.

Ənənəvi təlimdə qabaqcıl müəllimlər şagirdləri fikirləşməyə sövq etmək üçün müəyyən tapşırıqlar fikirləşib tapmışdılar və onları uğurla tətbiq etdirdilər, hətta çox uğurlu nəticələrlə həmin dövrdə pedaqoji ictimaiyyətin diqqətini öz metodikalarına cəlb edə bildirdilər. Həmin dövrdə tətbiq olunan "Yarımqıç hekayə" tapşırığı qabaqcıl müəllimlərin innovasiyalarından biri idi. Bu müəllimlərin dərsləri belə tapşırıqlarla, onların həlli ilə əhatə edilirdi. Amma bu tapşırıqlar yalnız qabaqcıl müəllimlərin dərslərində "bəzəyinə" çevrilsə də, adi müəllimlərin diqqətini cəlb etmədiyi (çox təəssüf) üçün, kütləvi xarakter daşmadığı və təbii ki, ənənəvi dərslər strukturunda özünə "yer tapa" bilmədi.

Əgər ənənəvi dərslərdə problemin qoyuluşunu dərinlən təhlil etsək, görürük ki, adi müəllimlər ənənəvi dərslər fəlsəfəsinə uyğun olaraq, yalnız hafizənin aktivləşməsinə üstünlük verirdilər, şagirdlərin fəni mənimləməsinə çalışırdılar, lakin şagirdlərin marağını problemə istiqamətləndirmək və ya dərslərdə qoyulan problemlə onlarda maraq oyatmaq haqqında düşünmürdülər. Bu ənənəvi dərslər əsas nöqsanlarından biri kimi qiymətləndirilir. Onlar dərslər öyrənməyən şagirdə aşağı qiymət yazmaqla, bəzi hallarda isə şagirdin passivliyi haqqında valideynə məlumat verməklə öz vəzifələrini yerinə yetirmiş hesab edirdilər. Qabaqcıl müəllimlər isə hələ o dövrdə öz empirik təcrübələrinə əsasən bildirdilər ki, şagirdlərdə problemə maraq yaratmadan nailiyyət əldə etmək mümkün deyil. Elə buna görə də bu və ya digər formada şagirdlərin marağını problemə istiqamətində fokuslaşdırmağa çalışırdılar və çox hallarda buna nail olurdular.

Təfəkkürü və təxəyyülü aktivləşdirən dərslər

Fəal/interaktiv dərslər hafizəni deyil, məhz təfəkkürü və təxəyyülü aktivləşdirməyə yönəldiyi üçün problemin elə təqdim edilməsini tələb edir ki, şagirdin qoyulan problemi həll etməyə marağı olsun. Bunun üçün şagirdlərdə motivasiyanın yaradılması tələb olunur. Təsədüfi deyil ki, motivasiyanın yaradılması fəal/interaktiv dərslər əsas mərhələlərindən biri kimi dəyərləndirilir.

Məktəblərimizdə baş verən bir məqam da bizi narahat etməyə bilər. Müəllim sual

Dərsin müasirliyinin psixopedaqoji sirləri

Müasir dərslər və fikri əməliyyatların formalaşması problemi

bilir. Halbuki fəal/interaktiv dərslərdə qarşıya qoyulan problemi həll etmək üçün şagirdlər müəllimə nə qədər ağıllı suallar vermək imkanı əldə edirlər.

Sınıfdə dialoqun yaranması

Müasir məktəbdə şagirdlərdə təfəkkürün inkişafı kimi mühüm bir problemi sistemli həll edəndə, sual paradoksu ilə öz-özünə rastlaşıq. AXI, sual bilavasitə təfəkkürün inkişafı, fikrin pərvazlanması məsələsidir. Birinci sınıfdan başlayaraq şagirdlərə, ilk növbədə, sual vermək mədəniyyəti aşılanmalıdır. Görünür bu gün sual verməyi də şagirdlərə öyrətmək lazımdır və sual verməmişdən əvvəl fikirləşməyi, sualın nə dərəcədə məntiqli olduğunu müəyyənləşdirməyi, sual verəndə tələsməməyi, onu düzgün formulə etməyi öyrətmək lazımdır. Bunun üçün sınıfdə dialoqun yaranması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qabaqcıl müəllimlərin iş təcrübəsi göstərir ki, sınıfdə dialoq üçün şəraitin yaradılması sınıfdə sualın meydana gəlməsinə və çoxalmasına şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Lakin dialoq tək sualın yaranması amili kimi qiymətləndirmək səhv olardı. Dialoq prosesində şagirdlərin özlərinin mühakimə yürütməsi və qarşıya çıxan sualları həll etməsi üçün də müntəzəm şərait yaranır. Qabaqcıl müəllimlər dialoqdan məhz bu istiqamətdə faydalanırlar. Psixoloqlar da təfəkkürün dialoqi xarakter daşdığını xüsusi bir vurğu ilə qeyd edirlər. Təfəkkürün inkişafı sualdan başlayır: - klassik psixologiya belə hesab edirdi. Nəzəri eksperimental tədqiqatlar da bu müddəanı dəstəkləyir. Müasir mədəniyyət dialoqi dərslərdir. Məsələyə belə yanaşma müasir təhsil konsepsiyaları baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Sualdan diskussiyaya gedən yol...

Təhsilin tarixinə boylananda sualın psixoloji və pedaqoji effektivliyinin Sokrat məktəbində açıldığını şahid oluruq. Bu məktəbdə təlim dialoq üzərində qurulurdu. Maraqlıdır ki, Sokrat məktəbinin uğurları bütün dövrlərdə aktual səsələnib, bu gün də öz aktuallığını itirməmişdir. Təhsilin tarixində dialoqun əhəmiyyətini dəyərləndirən təlim müəllimləri müxtəlif dövrlərdə kitabları da sual-cavab əsasında yazmağa üstünlük verdikləri haqqında məlumat vardır.

Ənənəvi didaktik sistem də uzun müddət Sokrat məktəbinin uğurlarından bu və ya digər dərəcədə bəhrələnilib. Həmin didaktik sistemin bu sahədə də özünəməxsus ənənələri olub. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, ənənəvi məktəb hafizə məktəbi olduğu üçün bu məktəbdə dərslərdə müəllimin şagirdlərə verdiyi suallar mahiyyətcə hafizə üzərində köklənirdi. Müasir dövrdə də

müəllimlərin bir qismi hələ də ənənəvi psixoloji sistemdən qurtula bilməyib. Onların suallarını təhlil edəndə aydın olur ki, bu suallar təfəkkürdən daha çox hafizəni aktivləşdirən suallardır.

XX əsrin 70-ci illərində ölkəmizdə dərslərdə müsahibə özünəməxsus yer tutdu və həmin dövrün "Pedaqogika" dərslərində təkrarlama müsahibəsi və evristik müsahibə anlayışları əmələ gəldi. Sovet pedaqoqları bu (və digər) metodlar vasitəsi ilə dərslər fəal təlim ideyalarını tətbiq etməyə çalışırdılar. Xüsusən evristik müsahibə metodundan qabaqcıl müəllimlər məharətlə istifadə etsə də, ənənəvi pedaqoji sistem buxovundan qurtula bilməyən adi müəllimlərin dərslərində təkrarlama müsahibəsi kimi başa düşülür, ən yaxşı halda müəllimin sərhəni bilavasitə kömək edən metod kimi görürdü. Halbuki qabaqcıl müəllimlərin dərslərində evristik müsahibə, ilk növbədə, təfəkkür problemi kimi qiymətləndirilir və bu müəllimlərin təcrübəsi göstərir ki, sınıfdə sual dalğasında xüsusi mental sahə əmələ gəlir.

Müasir təhsil konsepsiyaları bu gün dialoq metodunu başlıca metodlardan biri kimi dəyərləndirməyi tələb edir. XX əsrin sonlarında dialoqda yeni istiqamət - şagirdlərarası dialoq kəşf olundu. Uzun illər dialoqun sirlərini araşdıran psixoloqlar "müəllim-şagird", "şagird-müəllim" dialoqu ilə yanaşı, "şagird-şagird" dialoqunun qeyri-adi psixoloji effektlərə malik olduğunu müəyyən etdilər. Bu, dialoqdan diskussiyaya keçid prosesi idi.

Sınıfdə müəllim elə tapşırıq verir ki, hər hansı bir problem bir neçə şagird tərəfindən bir yerdə həll edilir. Bu zaman problemi həll etmək üçün şagirdlər bir-birlərinə sual verirlər, bir-birlərinin fikrinə münasibət bildirirlər, analiz və sintez edirlər, ümumiləşdirirlər, nəticə çıxarırlar, nəticəni yənikdən analiz-sintez edir, onun düzgünlük dərəcəsini yoxlayırlar, beləliklə anbaan məsələnin həllinə yaxınlaşırlar, sonda nəticəni müəllimə təqdim edirlər.

Ənənəvi məktəbdə diskussiyalardan sınıfdənkanar tədbirlərdə, bədi əsərlərin müzakirəsində bu və ya digər formada istifadə edilirdi. 70-80-ci illərdə qabaqcıl müəllimlər diskussiyadan bilavasitə dərslər prosesində istifadə edirdilər. Diskussiya mühakimə meydanıdır. Bu gün diskussiya artıq tədris dialoqunun özünəməxsus forması kimi araşdırılır.

Diskussiyanın təşkil interaktiv təlim fəlsəfəsində önəmli yer tutduğu üçün onun təşkil məqsədilə özünəməxsus məziyyətləri ilə fərqlənən metodlar hazırlanmışdır. Diskussiya, debatlar, qrupla iş, müzakirə xəritələri, rollu oyunlar və s. bu qəbildən olan metodlardır. Onların tətbiqi şagirdlərin yeni biliyi "kəşf edəndə" bir-birinin köməyindən yararlanmağa, onlarda koqnitiv bacarıqların və kreativ keyfiyyətlərin formalaşmasına şərait yaradır.

Süni intellekt innovasiyalar üçün zəmin yaradır

Günay Kazımzadə:
"Bir azərbaycanlı gənc olaraq ölkəmi layiqincə təmsil etdiyimə inanıram"

Oruc MUSTAFAYEV

Hər kəs həyatda öz uğur yolunu cızır. Yüksək zirvələrə gedən yol insandan istedad, yaradıcı enerji və fədakarlıq tələb edir. Ötən ilin sonlarında Almaniya ilin tədqiqatçısı adına layiq görülən Günay Kazımzadə də əməksevərliyi və istedadı sayəsində elm yolunda ciddi uğurları ilə gündəmə gəldi. Gənc istedad son illər dünyanı ən çox məşğul edən mühüm istiqamətlərdən olan süni intellekt (Sİ) sahəsində araşdırmaları ilə istər doktorantura təhsili aldığı Almaniya, istərsə də ölkəmizdə bir çoxlarının diqqətini cəlb edib. "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" təqaüdçüsü, Gənclər üçün Prezident mükafatçısı "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə verdiyi müsahibədə öz uğur hekayəsini və süni intellekt sahəsində düşüncələrini bölüşdü.

- Siz Almaniya süni intellekt sahəsində "İlin tədqiqatçısı" adına layiq görüldünüz...

- Bəli, keçən il Almaniyanın Federal Təhsil və Tədqiqat Nazirliyi, İnformatika Cəmiyyəti tərəfindən süni zəka sahəsində "İlin gənc tədqiqatçısı" adına nominasiya olundum. Almaniyanın süni zəka sahəsində ekspertlərindən ibarət Münsiflər Heyətinin seçimi nəticəsində ilk 6-lığa düşdüm və daha sonra açıq online səsvermədə kompüter elmləri sahəsində birinci oldum. Mükafatdan sonra süni zəka sahəsində öz sözünü demiş nüfuzlu ekspertlərlə görüşdük və gələcəkdə əməkdaşlıq üzərində müzakirələr apardım. Bu platformada azərbaycanlı bir gənc olaraq həm ölkəmi, həm də Berlin Texniki Universitetini layiqincə təmsil etdiyimə inanıram. Professional karyerəmdə də bu mükafatın müsbət təsirləri olacağını düşünürəm.

- Tədqiqatlarınızın mövzusu barədə nə deyə bilərsiniz?

- Tədqiqatların süni intellekt sistemlərində Data keyfiyyəti, qərarlilik və aydınlaşdırma alqoritmləri ətrafında fokuslanıb. Hazırda süni intellekt etikası və süni intellekt keyfiyyətə nəzarət tədqiqat və industrial dünyanın ən çox araşdırdığı sahədir. Almaniya da hazırda bu mövzulara böyük investisiya ayırır. Mənim çalışdığım Alman İnternet İnstitutu Almaniya Federal Hakimyyəti tərəfindən 5 ildə 50 milyon avro ilə maliyyələşdirilib.

- Süni intellekt həyatımızı necə dəyişə bilər? Niyə birdən-birə bu sahə bütün dünyada bu qədər prioritet mövzuya çevrildi?

- Qərar qəbul edilməyə, idarəçilikdə, təhlükəsizlik sistemlərində, enerji və təbii sərvətlərin idarə

edilməsində və s. süni intellektdən istifadə + kəskin şəkildə artmaqdadır. Data-driven sistemlər artıq cüzi və ya insan faktoru olmadan performanslar sərgiləyir və bu bütün sahələrdə çox böyük transformasiyalara gətirib çıxarır. Virtual assistentlər, robotlar, məsləhət verən sistemlər - bunlar hamısı insanların yaşayış və iş şəklini dəyişir. Ona görə də bu mövzu aktuallığını saxlayır.

Süni intellektin sürətli inkişafı...

- Süni intellekt istehsal və iş yerlərini necə dəyişir? İnnovasiya və texnologiyalara necə təsir göstərəcək?

- Qeyd etdiyim kimi, istehsalatda robotlar dizayn və quraşdırma işini insanlardan daha yaxşı görür, artıq şirkətlərdə insan resursları və iş həyatında uğurlu olmaq üçün lazım olan bacarıqlar hər gün dəyişir. Təkrarlanan və ya analizlər vasitəsilə qəbul edilə bilən qərarlar üçün insan faktoru mütləq olmaya bilər. Ona görə süni intellektin bu sürətli inkişafı yeni biznes modellər, yeni bacarıqlar və innovasiyalar üçün zəmin yaradır.

- Necə bilərsiniz, süni intellektin geniş ayaq açması insanları qorxutmalıdır? Hər halda iş yerlərini itirmək qorxusu var. Belə bir perspektiv barədə nə deyə bilərsiniz?

- Qorxu iş yerlərini itirməklə bağlı olmamalıdır. Çünki insan adaptasiya edə bilən və kreativ varlıqdır. Əsas qorxu düzgün qurulmamış və ya düzgün idarə olunmayan Sİ sistemləri olmalıdır. Bu, çox həssas və eyni zamanda güclü bir texnologiyadır. Yanlış implementasiya,

ətrafında qurulmuş yanlış hüquqi zəmin böyük kütlələr üçün öldürücü effektlər verə bilər.

Biz gələcəyin rəqabətə dayanıqlı gənclərini yetişdirmək istəyirik

- Bizim üçün mühüm məsələlərdən biri süni intellektin təhsil sahəsinə nüfuz etməsidir. Siz təhsildə süni intellektin yerini necə görürsünüz?

- Əslində, təhsildə süni intellekt ən az müzakirə olunan, amma ən mühüm mövzularıdır. Mən burada çox böyük potensial görürəm. Dünya təhsil sistemi 2 min il bundan öncə yaranmış konseptlə işləyir, ancaq biz bu gün gələcəyin rəqabətə dayanıqlı gənclərini yetişdirmək istəyirik. Bunlar bir-birinə ziddir. Həm tələbə Datalarının prediktiv analizində, həm məktəb robotları, həm də xüsusi təhsilə ehtiyacı olan uşaqlar üçün süni intellekt çox perspektivli bir alətdir.

STEAM layihələrinə böyük maraq var

- Süni intellekt sahəsində kadr hazırlığına necə baxırsınız və bu məsələni ölkəmiz üçün nə dərəcədə prioritet hesab edirsiniz?

- İnkişaf etmiş ölkələrin Sİ sahəsində dövlət strategiyalarına baxsanız kadr hazırlığının ilk prioritet olduğunu görürsünüz. Almaniya bu baxımdan ən çox investisiya ayıran ölkədir. Son dövrlərdə ölkəmizdə təhsildə STEAM layihələrinə böyük maraq hiss edirik. Bunu süni intellektin təhsildə tətbiqi yolunda ilk addım olaraq dəyərləndirirəm və çox dəstəkləyirəm. Mən 2018-ci ildə Bakıda Sİ Ailə Vorkşopu təşkil etmişdim və bu, çox böyük maraqla qarşılanmışdı. Belə layihələrin artacağına ümid edirik.

- Necə bilərsiniz, indiki şagirdlər gələcəkdə Sİ sahəsində uğurlu olmaları üçün hansı bilik və bacarıqlara sahib olmalı, hansı fənlərə daha çox diqqət yetirməlidirlər?

- Sİ əsasında Maşın Öyrənməsi, Neyro şəbəkələr (deep learning) durur. Bunların fundamentində isə riyazi modellər dayanır. Əlbəttə ki, şagirdlərin riyaziyyata fokuslanmalarını və proqramlaşdırmanı öyrənməklərini məsləhət görürəm. 5 il sonra dünya miqyasında kodlaşdırma yazmaq və oxumaq qabiliyyəti kimi bacarıqlar tələb olunacaq.

- Tələbələrə nələri məsləhət görürdünüz? Süni intellekt nə dərəcədə calbedicidir gələcək ixtisas seçimi baxımından.

- Bu sahə özündə təkcə texniki aspektləri deyil, siyasi, psixoloji, ictimai, hüquqi aspektləri də birləşdirir. Məsləhət görürdüm ki, araşdırıb onlara ən maraqlı sahəni seçsinslər.

Qeyd edək ki, dünyanın reytingli universitetlərində təhsil alan azərbaycanlı gənclərin yüksək hazırlıqlı tədqiqatçılar kimi yetişməsi Azərbaycan elminin gələcək uğurlu inkişafını təmin edəcək potensial elmi bazanın formalaşmasından xəbər verir.

İnformasiya, yoxsa diqqət?

← Əvvəlki səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Biz elə bir rəngarəng məlumat mühitində yaşayırıq ki, bütün digər problemlərimiz fonunda bu axının saf-çürük edilməsinə saatlarla vaxtımız gedir. Bütün bunlar isə diqqət və yaddaş möhkəmiyi tələb edir. Fikir verməsinizmi, qəzetlər və ya informasiya saytları xəbərlərində ağırlığı şokillər və görüntülərə salırlar. Məlumat isə cəmi bir neçə cümlədən ibarətdir. Analitik mətn məhz analizlə məşğul olan şəxslərin professional maraq sferasına çevrilir. Elə bilərsiniz onların yuxarıda yazılanlardan xəbərləri yoxdur? Əlbəttə, var!

Təsəvvür edin, hətta həyatı və işi kompüterlə bağlı olan şəxslər belə, hər hansı məsələni unutmaq üçün monitorun küncinə xüsusi yaddaş stikerləri yapışdırırlar. Onlar da bilərlər ki, vizual yaddaş daha möhkəmdir. Daha bir çıxış yolu bizim gündəlik həyatımızdan informasiya mənbələrini silməkdir. Nə TV, nə radio, nə də internet. Edə bilirikmi bunu? Yəqin razılaşsınız ki, heç də hamı risk etməz. Ona görə də bu sahənin mütəxəssisləri yaxşı çıxış yolu tapıblar. İnnovasiya texnologiyaları elə istehsal olunacaqlar ki, hansı sahənin məlumatı ilə daha çox maraqlandığınızı görüb, sizi yalnız o sferaya dair xəbərlərlə təmin edə bilərlər. Belə bir praktika artıq mövcuddur. Məsələn, "Youtube"-da 3-4 gün rok qrupların kliplərinə baxın. Tezliklə görəcəksiniz ki, o özü sizi "Pink Floyd"-dan tutmuş "Cinderella"-yədək bütün rok əfsanələrinin məhsulu ilə təmin edəcək. Sonra keçin bir neçə gün "soul" musiqiyə, görün "Youtube"-da öz simasını necə dəyişib pop təminatçısına çevriləcək.

"Qarşıda 50 ilin tarixi" kitabının müəllifi Riçard Uotson hesab edir ki, yaxın illərdə insan canını kompüter ekranlarından qurtarmaq üçün inqilabi kəşflərə imza atacaq.

Məlumat bolluğu yaddaş probleminə səbəb olur

Məsələn, məişətdə istifadə etdiyimiz istənilən cihaz bizim üçün həm də kompüter və ya informasiya mənbəyi olacaq. Paltar ütüləyərkən ütüdən kompüter monitoru və ya radio kimi də istifadə edəcəyik. "Yüzlərlə şirkətdə inkişaf tendensiyaları barədə mühazirələr oxumuşam. Bircümləndirilməyə çalışın, dediklərim əksəriyyətin bir qulağından girib, digərindən çıxır. Taktikamı dəyişdim. Keçdim vizual görüntülü informasiyaya. Nəticəsi gözlədiyim kimi oldu", - deyər Uotson yazır.

Elm və texnika dəyişəcək trendlər

Müxtəlif elm və texnoloji sahələrin bir araya gəlməsi bəşəriyyət tarixində ağıla sığmayacaq miqyaslı kəşflərə səbəb olur və olmaqda davam edəcək. Məsələn, tibb, nano və robot texnologiyasının birləşməsi səhiyyə sahəsində elə kəşflərə yol açacaq ki, insan həyatının ən müxtəlif sahələrinə təsir göstərəcək. Tibb inkişaf edəcək, xəstəliklərin çözümləri tapılacaq, insan həyatı uzanacaq. Bu isə özünü bank əməliyyatları və sığortadan tutmuş əmək göstərəcək. R.Uotson yaxın gələcəkdə elm və texnikanı dəyişəcək 5 əsas tendensiyanı qeyd edir:

- **Nanotexnologiyalar.** Bu sahə yeni minilliyin ən vaciblərindən biri olacaq. Sənayenin bütün sahələri - aerokosmikdən tutmuş tikinti, energetika və tibbdə nanotexnologiyaların təsirinə məruz qalacaq. Elə məhsul ortaya çıxarıla bilər ki, onun barəsində biz hazırda heç nə bilmirik. Müsbət məqamlarla yanaşı, təhlükələri də unutmamalıyıq. Cəmiyyət üçün inqilabi kəşflərə imza atacaq.

törəyə biləcək hər hansı təhlükə barədə düşünür. Ancaq bu biganəlik ilk insidentə qədər davam edəcək...

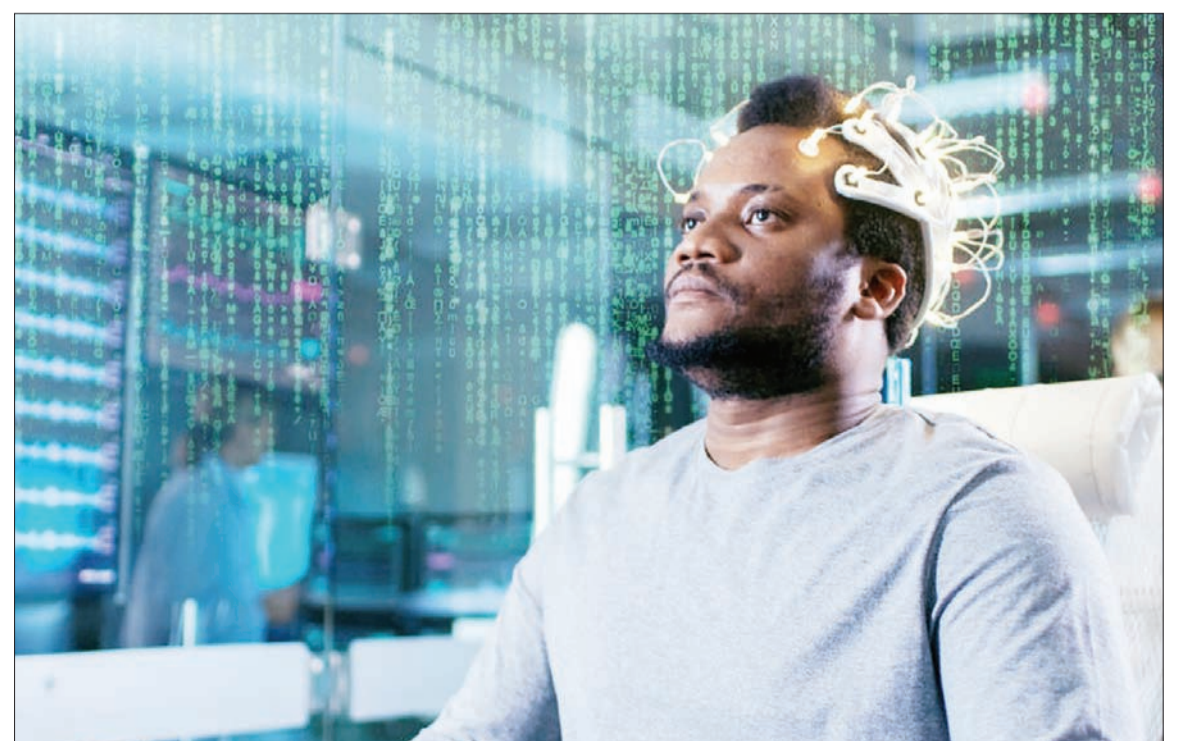
- **Biotexnologiyalar.** 1996-cı ildə ilk qoyun klonlaşdırıldı - Dolly. O vaxtdan bəri az qala bütün heyvanları klonlaşdırıblar. Yəqin ki, ilk insan-klona da çox qalmayıb. Təsəvvür edin ki, alimlər bu yolla superinsan "yetişdirmək" istəsələr, nə olacaq?

- **Hiss etməyi bacaran maşınlar.** Uotson hesab edir ki, süni intellekt barədə çox danışılacaq, əsl intellekt hələlik yaradılmayıb. Məsələn, təsəvvür edə bilərsinizmi, internet özünün mövcudluğunu dərk etsin? Bilirsiniz nələr baş verər? Uotsona görə, yaxın zamanlarda emosional reaksiya verən maşınların meydana gələcəyini gözləmək lazımdır. Məsələn, həyatımıza robot-terapevtlər, yaxud robot-teleradioloq-

buledicilər daxil olacaqlar. Evə əhvali-ruhiyyəsi qayıtdınız, o dəqiqə hiss edib sizə eyniləncə film və ya şux musiqi nömrəsi təklif edəcəklər.

- **Etika.** Elmi ixtiralar və texnoloji yeniliklər hər zaman ictimai rəyin diqqətinə səbəb olub. Ancaq indidən belə bu nəzarət daha da güclü olacaq. Uotsona görə, yeni araşdırma və kəşflərə nəzarət hökumətlərin fəaliyyət sferasına daxil olacaq. Yeni elmi-texnoloji yeniliklərin həyata vəsiqə qazanmaları hökumətin iqtisadi, müdafiə və ideoloji maraqlarından irəli gələn milli və xarici siyasət probleminə çevriləcək.

- **Robotlar.** Yaxın zamanlarda orduda xidmət keçən robotları görəcəyik. Pentaqon son 30 ildə bu sahəyə 127 milyard dollar vəsait sərf edib. 2005-ci ildə ABŞ İraqa ilk robot-hərbçisini göndərib. Hələlik onları müəyyən məsafədə insan idarə edir. Ancaq vaxt gələcək döyüşçü-robotların "iş"ində insan müdaxiləsinə ehtiyac qalmayacaq. Kompüter texnologiyasının qiymətlərinin getdikcə aşağı düşməsi onunla nəticələnəcək ki, robotlar həyatımızın ən müxtəlif sahələrində bizi müşayiət edəcəklər. Uotson yazır: "Evdar robotlar döşəməni siləcəklər, dərmanlarımızı verəcəklər, səniyə robotları isə ziyanlı materiallarla işləyib bizi təhlükəli mexanizmlərdən qoruyacaqlar. Onlar dükanlardan bağlamalarımızı evə gətirməyə, yaxud xəstəxanalarda xəstələrə, evlərdə isə ahiyələrə köməklik göstərəcəklər. Ancaq onların nə vaxtsa insanla ünsiyyətə girə biləcəkləri, yaxud bizim üçün heyvanları avazlayacaqları indiki əksəriyyətin mənfai cavablandırıldığı sual olaraq qalır. Di gəl ki, zamanla çox şey dəyişə bilər..."

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Gəncə Dövlət Universiteti

aşağıdakı vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

Kafedralar üzrə boş olan vəzifələr:

1. Ümumi pedaqogika	- dosent - 1 yer.
2. Təhsilin pedaqogikası və metodikası	- baş müəllim - 1 yer.
3. Fiziki tərbiyə, çağırışqədərki hazırlıq və mülki müdafiə	- baş müəllim - 2 yer.
4. Bədən tərbiyəsi və idman	- baş müəllim - 1 yer.
5. Praktiki xarici dillər	- baş müəllim - 1 yer.
6. Alman dili	- baş müəllim - 1 yer.
7. Fizika	- baş müəllim - 2 yer;
- müəllim - 1 yer.
8. İdarəetmə	- baş müəllim - 1 yer.
9. İqtisadiyyat	- baş müəllim - 1 yer.
10. Azərbaycan dili	- dosent - 2 yer.

11. Ümumi riyaziyyat	- baş müəllim - 1 yer.
12. Ümumi tarix	- müəllim - 1 yer.
13. Anatomiya, fiziologiya və zoologiya	- baş müəllim - 2 yer.

Müsabiqədə iştirak etmək üçün sənədlər Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 15.11.2017-ci il tarixli 5/5 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil müəssisələrində kafedra müdiri, dekan və dekan müavini vəzifələrinin tutulması” və 401 sayılı 07.08.1996-cı il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil müəssisələrində professor-müəllim vəzifələrinin tutulması qaydaları haqqında” Əsasnaməyə uyğun olaraq elan qəzetdə dərc olunduğu gündən 1 ay müddətində qəbul edilir.

Ünvan: AZ 2000, Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev prospekti, 429.
Gəncə Dövlət Universiteti, əsas bina (I)

Telefon: (022) 266-70-33; (022) 266-01-89

REKTORLUQ

“AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ”

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktorun müavini

Sarvan İbrahimov

538-21-55

Mühasibatlıq

539-67-74

Reklam və elanlar

539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətəbat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətəbat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet “Azərbaycan müəllimi”nin kompüter mərkəzində yığılır və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə gününə çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı “Mətəbat şöbəsi”

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyası

Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350

VÖEN: 1300397831

Lisensiyası № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 3188, Sifariş 912

Məsul nəvbətçi: Ş.Cəfərov

İşdən çıxıb metronun Elmlər Akademiyası stansiyasının qarşısında 6 nömrəli qırmızı rəngdə olan avtobusa mindim. Axsamüstü olduğu üçün avtobusda çoxlu sənişin vardı. Tərpənmək mümkün deyildi. Elə bu vaxt bir yeniyetmə oğlan oturmaqdan qalxaraq ədəb-ərkanla mənə öz yerini göstərib, öyləşin, - dedi. Onun həmsöhbət olduğu bir yaşlı qadının da nənəsi olduğunu zənn etdim. Mənə yer göstərən yeniyetmənin yüksək əxlaqından razı qaldığımı həmin yaşlı xanıma da bildirməyi özümə borc bildim. O da öz növbəsində razılıq əlaməti olaraq təşəkkürünü ifadə etdi və bu minvalla biz həmsöhbət olduq. Adı Ziba xanım idi. Dedi ki, nəvəsini üzgüçülük məşğul olduğu üçün hər gün dərindən sonra Bakı Su İdman Sarayına aparır.

Təsadüf... ədəb-ərkan və yazı qəhrəmanım...

Sifai SƏFƏROVA

Çox istedadlı uşaqdır, - dedi. Nəvəm olduğu üçün demirəm, 13 yaş var Səidin. 20 nömrəli məktəb-liseyin 7-ci sinfində təhsil alır. Dərslərini yaxşı oxuyur, musiqini sevdiyi, eyni zamanda milli və dünya rəqslərini ifa etməyi də çox xoşlayır. Uşaq Dövlət Filarmoniyasında milli rəqs qrupunda dəfələrlə məharətli çıxışları ilə ələ tamaşaçıları da, bizi də sevindirir. Bu xanımla qeyri-adi məkanda həmsöhbət olduğumun özü də təbii, eyni zamanda maraqlı idi. Nənənin hədsiz sevinc hissi ilə söylədiklərini çətinliklə olsa da yaddaşıma köçürməyə çalışdım. Bu cür məzmunlu söhbəti geniş oxucu auditoriyasına təqdim etməmək jurnalist üçün insafsızlıq olardı. Odur ki, nənənin söylədiyi bütün məqamları əl çantamdakı diktafonu işə salmadan yaddaşıma köçürmək elə də çətin olmadı.

Beynəlxalq yarışlarda I yer

Öyrəndim ki, Səid Zairov dəfələrlə “Space” telekanalında “Mən böyümüşəm” verilişinin iştirakçısı olub. Məşhur yumorist Vado Korovinin “Mən bilmək istəyirəm” saytının reklamının videoçarxında iştirak edib. Bakı Su İdman Sarayında üzgüçülük məşğul olmağa başlayandan bir il sonra Səidi qazandığı nəticələrə görə üzgüçülük üzrə baş məşqçi Rəşad Əbdürəhmanovun rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən xüsusi qrupa keçiriliblər. Əsas məşqçiləri isə Nürəli Məmmədov və Elvin Hüseynovdur. Hazırda Səid bu qrupun tərkibində üzür, müxtəlif beynəlxalq yarışlara qatılır və ölkəmizi yarışlarda layiqincə təmsil edir. 2018-ci ilin martı onun üçün çox uğurlu olub. Belə ki, Gürcüstanın Tbilisi şəhərində keçirilən yarışlarda I yerə layiq görüldü və qələbə ilə vətəna qayıdıb. 10 noyabr 2018-ci il tarixdə Bakıda keçirilən “Şən Delfin” Payız Açıq Birinciliyində 100 m. batterfly növü üzrə yarışda I yerə çıxıb. Bundan başqa Xaçmazda, Göygöldə, Bolqarıstanın Kranevo şəhərində keçirilən kamplarda iştirak edərək I yerin qalibi olub. ...Söhbətin şirin yerində oturacağı yaxın dayanan Səidin özünü də sorğusual etməyə başladım. Onsuz da o, nənəsi ilə aramızda baş tutan bütün söhbəti eşidir, nə Ziba nənəsi, nə də nənəsinin sevimli nəvəsi Səid bilmirdilər ki, mən jurnalistəm və bu maraqlı söhbəti nə vaxtsa çalışdığım mətbu orqanda geniş oxucu auditoriyasına çatdırmağa çalışacağam. Odur ki, Səid də üzgüçülük haqqında fikirlərini belə ifadə etdi.

Səid Zairov: “Üzgüçülük məşğul olmaq ilk növbədə sağlamlığı təmin etməkdir”

insan üzməyi bacarmalıdır. Məşqlərə və yarışlara 11-12 yaşlarından başlamaq daha yaxşıdır. Üzgüçülük məşğul olanlar üçün çoxlu maraqlı yarışlar keçirilir. Mən də həmin yarışlara qatılır və təbii olaraq qalib oluram. ...Avtobusun Su İdman Sarayına çatmağına artıq az qaldığına görə Ziba xanım nəvəsinin sözünə qüvvət kimi bu sözləri deməyi də unutmadı. Sanki o, hiss edirdi ki, mən bütün bu eşitdiklərimi qələmə alacağam. - Nəvəmin çoxlu sayda diplom və fəxri fərmanları var, - dedi. Çox mehriban, dostsevər bir uşaqdır. Məktəbdə də bütün müəllimləri onu sevdi. Riyaziyyata, biologiyaya, alqoritmikaya marağı daha çoxdur. İngilis, fransız dillərini gözəl bilir. Arzusu isə gələcəkdə bank işçisi olmaqdır. Nəvəm dünya səyahətinə çıxmaq arzusu ilə yaşayır, ancaq bir şərtlə ki, mən və anası da gərək yanında olsun. ...Vaxtın nə zaman ötdüyünü hiss etməsək də birdən qırmızı aerobusun mikrofonundan növbəti dayanacaq Su İdman Sarayı olacaq elmi eşidildi. Nə yaxşı ki, onlar yerə düşməmiş mən imkan tapıb Ziba xanımdan mobil nömrəsini ala bildim. Məqsədim yazı dərc olunandan bir gün sonra zəng edib nəvəyə və nəvəyə xəbər verib deyim ki, “Azərbaycan müəllimi” qəzetində Səid haqqında qələmə aldığım məqaləmi oxuyun.

Üzgüçülük uşaqlar üçün faydalıdır

- Üzgüçülük idmanın ən gözəl növüdür və uşaqlar üçün çox faydalıdır. Üzgüçülük məşğul olmaq ilk növbədə sağlamlığı təmin etməkdir. Hər bir

Etibarsız sayılır

Qəbələ rayon 141 nömrəli Texniki Peşə Məktəbi tərəfindən 1985-ci ildə İsgəndərov Azad Yavər oğluna verilmiş D-471934 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 102 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Leontyev Yuriy Vladimiroviçə verilmiş 283555 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şirvan şəhər M.B.İsrailov adına 18 nömrəli təbiət, humanitar təmayüllü məktəb-liseyi 2004-cü ildə bitirmiş Paşayeva Kəminə Yuriy qızına verilmiş B-117156 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba rayon F.Heybətov adına Talabıçlaq kənd orta məktəbini 2007-ci ildə bitirmiş Məmmədova Rəmziyyə Asef qızına verilmiş B-436471 nömrəli orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba rayon Quba Peşə Liseyini 2009-cu ildə bitirmiş Balayev Təbriz Cəfər oğluna verilmiş BB-043236 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Paşalı Kənan Aslan oğluna verilmiş B-247970 nömrəli bakalavr diplom və diploma əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naçıvan Dövlət Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Həsənov İsmayıl İbrahim oğluna verilmiş A-074089 nömrəli bakalavr diplom və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Sərxanbəyov Şıxəlilə Fazil oğluna verilmiş AT-004452 nömrəli diplom və diploma əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Balakən şəhər Nəsimi adına 2 nömrəli tam orta məktəbi 1993-cü ildə bitirmiş Kazımova Dinarə Xaqani qızına verilmiş A-075130 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Balakan rayon Şərif kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Lokova Arzu Şirin qızına verilmiş A-227305 nömrəli ümumi orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ucar şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Rəhimova Günəl Arif qızına verilmiş 313615 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Biznes Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Qasımlı Elvin Alim oğluna verilmiş B-238548 nömrəli bakalavr diplom və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Dillər İnstitutu tərəfindən 1999-cu ildə Tağıyeva Xəyalə Elman qızına verilmiş A-033246 nömrəli bakalavr diplom və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad şəhər 5 nömrəli ümumi orta məktəbin IX sinfini 2006-cı ildə bitirmiş Əliyeva (Məmmədova) Günay Məhəmməd qızına verilmiş 411259 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Uzuntəpə kənd 2 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1995-ci ildə bitirmiş Həsənova Güney Yusif qızına verilmiş 35 nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutu tərəfindən 1984-cü ildə Orucəliyeva Kəmalə Midhat qızına verilmiş JB-011288 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADA Universiteti tərəfindən 2019-cu ildə Əfəndiyev Tofiq Rüşət oğluna verilmiş C-027034 nömrəli bakalavr diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Hacıqabul rayon İ.Ələkbərov adına 1 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş İbadova (Mikayılova) Nuranə Yaşar qızına verilmiş BN-343428 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Füzuli rayon Kərimbəyli kənd tam orta məktəbini 2003-cü ildə bitirmiş Həsənova Rəhibə Bağman qızına verilmiş 649683 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 19 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2004-cü ildə bitirmiş Abbasov Elvin Mahmud oğluna verilmiş A-106656 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 13 nömrəli tam orta məktəbi 2005-ci ildə bitirmiş Abdullayeva Afət Süleyman qızına verilmiş B-137877 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon 34 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş Quliyev Səbuhi Arif oğluna verilmiş A-264273 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sabirabad şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 2018-ci ildə bitirmiş Hacızadə Səbinə İsmayıl qızına verilmiş E-123512 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kəlbəcər rayon 46 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Salmanov Şahverdi Rəşid oğluna verilmiş A-385855 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

2 nömrəli Bakı Baza Tibb Məktəbi tərəfindən 2004-cü ildə Cabbarova Xəyalə Elşən qızına verilmiş AB-II-109148 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 271 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Rizayeva Yelena Ruslanovna qızına verilmiş B-045191 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Bakı şəhər 240 nömrəli tam orta məktəbin rəhbərliyi və pedaqoji kollektivi məktəbin tarix müəllimi Nəzakət Əhmədovaya həyat yoldaşı

ZAHİD ƏHMƏDOVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

İqtisadi inkişafa töhfə

Oruc MUSTAFAYEV

Qlobal çağırışlar dövründə ali təhsil sistemi qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdən biri əmək bazarının tələbatına uyğun yüksək ixtisaslı mütəxəssis hazırlığı ilə bağlıdır. Heç kimə sır deyil ki, daha savadlı işçi qüvvəsi ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına, bununla da dünya bazarında daha rəqabətə davamlı olmağa və öz növbəsində, ayrı-ayrı şəxslərin həyat şəraitini, firavanlığını və perspektivlərini yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər.

Böyük Britaniyanın Times Higher Education (THE) nəşrinin fəal inkişaf edən iqtisadiyyata malik ölkələrin universitetlərinin növbəti reytingi (Emerging Economies University Rankings) qlobal bazarda universitetlər arasında mübarizənin güclənməsi tendensiyalarından xəbər verir. Reyting FTSE (Financial Times Stock Exchange) təsnifatı əsasında iqtisadiyyatı inkişaf edən ölkələr kimi təsnif edilmiş dövlətləri əhatə edir.

Qlobal bazarda universitetlər arasında rəqabət güclənir

Reyting siyahısında 47 dövlətdən 533 universitet (ötən il - 43 ölkədən 450 universitet) yer alıb. Ali məktəblərin sayı üzrə reytingə 81 universitetlə Çin liderlik edir, sonra Hindistan (56 ali məktəb) və Braziliya (46 ali məktəb) gəlir.

Reytingin ilk 5-liyində Çinin 4 ali məktəbi yer alıb. Çin universitetlərinin bu cür aktivliyi ekspertlər tərəfindən maraqla izlənilir. Nəşrin baş redaktoru Fil Beyti: "Reytingdə Çinin mövqeyi onun dünya ali təhsil arenasında sürətli inkişafını göstərir. Biz Çinin yaxın illərdə qlobal miqyasda dünya səviyyəli ali təhsili təqdim etməkdə davamlı səylərini gözləyirik".

Rusiya sıralamada 39 universitetlə təmsil olunur, bu da ötən ildəkindən dörd dəfə çoxdur. Onların ara-

sında liderlik M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinə məxsusdur. Tədqiqatın nəticələrini şərh edən MDU-nun rektoru, akademik V.A.Sadovniçi qeyd edib ki, rəhbəri olduğu təhsil müəssisəsi ənənəvi olaraq ali məktəblərin beynəlxalq reytinglərində yüksək göstəricilər nümayiş etdirir. Rektor diqqəti ona yönəldib ki, iqtisadiyyatı fəal inkişaf edən ölkələrin ali məktəblərinin reyting sıralamasında MDU üçün ən əhəmiyyətli göstəricilər- təhsil komponenti, elmi-tədqiqat fəaliyyəti, biliklərin transferi, eləcə də beynəlxalq əməkdaşlıq nəzərə alınır. Bu meyarların hər birinə görə MDU ildən-ilə öz mövqelərini gücləndirir və bu, həm MDU-nun əməkdaşları, həm də ali məktəbin tələbələri üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. V.Sadovniçi

beynəlxalq reytinglərdə iştirakın məqsəd olmadığını, lakin ali məktəbin inkişaf dinamikasını obyektiv izləməyə, iqtisadi və sosial xarakterli aktual çağırışlara operativ reaksiya verməyə imkan verən alət olduğunu vurğulayıb.

THE nəşrinin baş redaktoru Fil Beyti isə MDU-nun, eləcə də Rusiya ali məktəblərinin reytingdəki fəallığını şərh edərək "Rəqabətin daim artdığı qlobal bazar üçün bu, kifayət qədər təsirli nailiyyətdir", - deyib.

Reytingin tərtib edilməsi metodologiyası tədris və təhsil mühiti, elmi işin intensivliyi, əməkdaşların elmi məqalələrindən sitatə götürülmə, müəllim və tələbələr beynəlxalq akademik mobillik səviyyəsinə yönəlmis 13 indikatora əsaslanır. Tədqiqat müəllifləri qeyd edirlər ki, nəticələrin obyektivliyi universitetlərin ekspertlərin sorğusu əsasında təqdim etdikləri məlumatların keyfiyyətinin açıq mənbələrdən əldə olunmuş informasiyanın keyfiyyəti ilə uzlaşması hesabına təmin edilir.

Reyting	Ali məktəbin adı	Ölkə	Tələbələrin ümumi sayı	Tələbə - müəllim nisbəti	Əcnəbi tələbə sayı	Qadın-k kişi nisbəti
1	Tsinghua University	Çin	38783	12.0	11%	34 : 66
2	Peking University	Çin	39575	11.5	15%	46 : 54
3	Zhejiang University	Çin	33427	10.7	22%	23 : 77
4	University of Science and Technology of China	Çin	16245	7.7	4%	əks olunmayıb
5	Lomonosov Moscow State University	Rusiya	29235	7.3	29%	48 : 52
6	Shanghai Jiao Tong University	Çin	38853	11.1	13%	44 : 56
7	Fudan University	Çin	32537	11.2	12%	53 : 47
8	National Taiwan University	Tayvan	27254	11.1	11%	40 : 60
9	Nanjing University	Çin	34569	15.5	10%	44 : 56
10	University of Cape Town	Cənubi Afrika Respublikası	21812	11.9	17%	53 : 47
11	University of the Witwatersrand	Cənubi Afrika Respublikası	28521	26.3	8%	56 : 44
12	Moscow Institute of Physics and Technology	Rusiya	5716	11.2	15%	24 : 76
13	King Abdulaziz University	Saudiyyə Ərəbistanı	32853	7.9	21%	54 : 46
14	University of São Paulo	Braziliya	83214	15.9	4%	48 : 52
15	Khalifa University	Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	3651	9.5	26%	55 : 45
16	Indian Institute of Science	Hindistan	4128	9.6	1%	23 : 77
17	Huazhong University of Science and Technology	Çin	56379	16.5	5%	36 : 64
18	HSE University	Rusiya	22111	13.1	9%	əks olunmayıb
19	Wuhan University	Çin	52502	14.6	7%	əks olunmayıb
20	Alfaisal University	Saudiyyə Ərəbistanı	2566	10.4	34%	60 : 40
21	Tongji University	Çin	35690	13.1	13%	45 : 55
22	University of Malaya	Malayziya	15140	8.0	20%	63 : 37
23	Sun Yat-sen University	Çin	53603	16.6	9%	51 : 49
=24	Beijing Normal University	Çin	23524	15.4	11%	əks olunmayıb
=24	Stellenbosch University	Cənubi Afrika Respublikası	24308	26.1	8%	55 : 45
26	Harbin Institute of Technology	Çin	29603	9.9	12%	32 : 68
27	National Research Nuclear University MEPhI	Rusiya	6489	10.8	24%	31 : 69
28	Taipei Medical University	Tayvan	5973	10.2	10%	57 : 43
29	National Tsing Hua University	Tayvan	14853	18.0	10%	42 : 58
30	Southern University of Science and Technology	Çin	3198	9.5	0%	27 : 73
31	United Arab Emirates University	Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	7523	9.2	21%	83 : 17
32	Indian Institute of Technology Kharagpur	Hindistan	9167	12.3	0%	18 : 82
33	University of Iceland	İslandiya	8135	13.9	12%	67 : 33
34	Indian Institute of Technology Bombay	Hindistan	10267	16.1	1%	19 : 81
35	ITMO University	Rusiya	10206	13.1	16%	37 : 63
=36	Central South University	Çin	51546	18.4	2%	əks olunmayıb
=36	University of Tartu	Estoniya	8532	11.6	8%	68 : 32
=38	Indian Institute of Technology Delhi	Hindistan	7284	14.8	1%	20 : 80
=38	Qatar University	Qətər	15585	17.3	38%	76 : 24
40	Sabancı University	Türkiyə	3605	21.5	9%	37 : 63
41	King Saud University	Saudiyyə Ərəbistanı	38971	10.4	10%	59 : 41
42	National Chiao Tung University	Tayvan	12017	16.7	12%	30 : 70
43	Tianjin University	Çin	34780	14.0	6%	əks olunmayıb
44	Cyprus University of Technology	Kipr	3228	17.4	8%	54 : 46
45	National Cheng Kung University	Tayvan	20663	13.7	13%	37 : 63
46	Nankai University	Çin	28061	13.3	7%	əks olunmayıb
=47	University of Cyprus	Kipr	6635	22.0	11%	66 : 34
=47	Reykjavik University	İslandiya	2879	24.9	8%	41 : 59
=49	South China University of Technology	Çin	41139	13.9	5%	38 : 62
=49	Southeast University	Çin	32951	11.6	5%	40 : 60

51	Beihang University	Çin	29952	13.7	6%	əks olunmayıb
=52	National Taiwan University of Science and Technology	Tayvan	8340	19.5	15%	30 : 70
=52	Toms State University	Rusiya	7655	11.9	29%	əks olunmayıb
54	University of Kwazulu-Natal	Cənubi Afrika Respublikası	36660	29.2	4%	58 : 42
=55	University of Campinas	Braziliya	28795	15.1	3%	47 : 53
=55	Koç University	Türkiyə	5381	15.6	6%	51 : 49
57	China Medical University, Taiwan	Tayvan	7603	16.5	8%	54 : 46
58	Indian Institute of Technology Roorkee	Hindistan	7561	16.4	2%	16 : 84
=59	University of Crete	Yunanistan	13321	23.4	4%	62 : 38
=59	National Taiwan Normal University	Tayvan	10789	12.1	24%	əks olunmayıb
61	Indian Institute of Technology Indore	Hindistan	1128	9.7	0%	17 : 83
62	Xi'an Jiaotong University	Çin	36557	12.5	6%	32 : 68
=63	Indian Institute of Technology Madras	Hindistan	9241	15.6	1%	20 : 80
=63	Indian Institute of Technology Ropar	Hindistan	1119	7.6	0%	13 : 87
=63	Jordan University of Science and Technology	İordaniya	21512	13.4	17%	58 : 42
=66	Beijing Institute of Technology	Çin	30608	13.3	8%	35 : 65
=66	Charles University in Prague	Çexiya	48623	12.7	18%	62 : 38
=66	King Fahd University of Petroleum and Minerals	Saudiyyə Ərəbistanı	6882	6.8	13%	0 : 100
=66	Pontifical Catholic University of Chile	Çili	28541	15.0	7%	əks olunmayıb
=70	University of the Philippines	Filippin	39877	8.4	1%	58 : 42
=70	Semmelweis University	Macarıstan	10996	9.8	31%	68 : 32
72	St Petersburg Polytechnic University	Rusiya	18251	9.0	28%	39 : 61
=73	Institute of Chemical Technology	Hindistan	2146	18.2	0%	34 : 66
=73	Renmin University of China	Çin	25590	12.5	6%	əks olunmayıb
=75	Bilkent University	Türkiyə	10374	14.5	9%	46 : 54
=75	East China Normal University	Çin	25747	11.5	17%	65 : 35
77	Indian Institute of Technology Kanpur	Hindistan	6860	13.6	0%	14 : 86
78	Universiti Teknologi Petronas	Malayziya	6212	15.9	17%	34 : 66
=79	Human University	Çin	40715	20.4	2%	46 : 54
=79	Mahidol University	Tayland	28476	10.2	4%	49 : 51
=79	Northwestern Polytechnical University	Çin	28432	13.9	4%	26 : 74
=82	National and Kapodistrian University of Athens	Yunanistan	57697	28.4	10%	62 : 38
=82	Novosibirsk State University	Rusiya	7123	6.2	20%	əks olunmayıb
84	Shenzhen University	Çin	35171	15.5	1%	48 : 52
85	Quaid-i-Azam University	Pakistan	14694	24.8	1%	57 : 43
86	Shandong University	Çin	45767	14.6	7%	əks olunmayıb
87	Cankaya University	Türkiyə	9164	28.4	2%	45 : 55
88	Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro	Braziliya	15581	21.9	5%	51 : 49
89	National University of Science and Technology	Rusiya	7090	11.3	26%	41 : 59
90	Amrita Vishwa Vidyapeetham	Hindistan	14689	11.9	12%	əks olunmayıb
=91	Covenant University	Nigeriya	8768	15.7	0%	43 : 57
=91	National Yang-Ming University	Tayvan	4258	5.1	2%	48 : 52
=91	University of Peradeniya	Şri-Lanka	17482	10.8	1%	61 : 39
=94	University of Desarrollo	Çili	15384	19.0	4%	56 : 44
=94	Diego Portales University	Çili	17287	14.9	2%	49 : 51
=94	King Saud bin Abdulaziz University for Health Sciences	Saudiyyə Ərəbistanı	11708	6.9	1%	52 : 48
=97	Pontifical Javeriana University	Kolumbiya	30048	15.4	1%	55 : 45
=97	Xiamen University	Çin	40841	14.6	4%	47 : 53
99	University of Electronic Science and Technology of China	Çin	33242	16.4	4%	31 : 69
=100	Istanbul Technical University	Türkiyə	34825	23.0	4%	34 : 66